

Ľudoopi sa vyvinuli z človeka - nie naopak

ANGELOLOGIA PO DVADSIATICH ROKOCH (2. ČASŤ)

Emil Páleš

Tak znie, laicky povedané, najnovší a najvýznamnejší objav paleoantropológie. Veda tým pokročila tak ďaleko, že sa vrátila k svetonázoru Krovákov, ktorí sa pokladajú za najprimitívnejší kmeň na Zemi. Ak ste sa totiž prírodných národov pýtali, kde sa podľa nich vzali lesní ľudoopi, všade vám povedali, že sú to bývalí ľudia, ktorí stratili duchovne-morálne vlastnosti (a nie že ľudia sú vyvinuté opice, ktoré získali ducha a morálku). Tak hovoria indické alebo aztécke mýty: pred týmto ľudstvom existovali pokolenia ľudí, ktoré sa nepodarilo. Nedokázali vysloviť meno svojich Stvoriteľov, nechceli ich uctievať a boli preto zavrhnuté. Zvyšky týchto pokolení sa rozprchli v lese ako ľudoopi. Stojí to aj na troch miestach v Koráne: Boh prekliat tých, čo nedodržiavali prikázania a premenil ich na opice (7:166, 2:65, 5:60).

K tejto starej náboženskej pravde sa teraz vrátili vedci, ako stratení synovia prichádzajúci späť domov. Môže za to fosília nazvaná *Ardipithecus ramidus*, ktorú našli v afarskej púšti v Etiópii. S vekom 4,4 milióna rokov predstavuje najstaršiu relatívne úplnú kostru hominida. Záverom výskumu, ktorý trval 17 rokov, bolo venované zvláštne číslo časopisu *Science* v októbri 2009 s príspevkami od viac než 50-tich odborníkov.

Až doteraz sa akosi samozrejme vychádzalo z toho, že spoločný predok človeka a ľudoopov bol opičí, najskôr podobný šimpanzovi. To znázorňoval vlajkový obrázok darwinizmu: opicočloveka, ktorý sa postupne vzpriamuje na človeka. Ardipitekus túto predstavu obracia v niečom na hlavu. Nachádza sa totiž časovo tak hlboko vo vývojovom strome, že vypovedá niečo o *skutočnom* vzhľade nášho posledného spoločného predka s opicami. „Výskum Ardiho naznačuje, že ľudia sú oveľa pôvodnejší v evolučnom zmysle než súčasné veľké opice – ako šimpanzy a gorily – ktoré sa ďalej vyvíjali z chýbajúceho článku. V istom zmysle hovoríme, že stará idea, že sme sa vyvinuli zo šimpanza je totálne chybná. Je vhodnejšie povedať, že šimpanzy sa vyvinuli z nás“, hovorí Owen Lovejoy, jeden z popredných odborníkov, ktorí mali na starosti výskum Ardipiteka.¹ Obrázok treba prekresliť: vzpriamený tvor sa hrbí, chlpatie, divočie a klesá späť na štyri premeniac sa na opicu.

Až donedávna sa učilo, že vzpriamenie človeka bolo vedľajším efektom klimatických zmien – ubúdania lesov a nástupu saván v Afrike. So zmenšujúcimi sa lesmi opice popadali zo stromov a na savane sa rozhľadli, aby zďaleka videli dravce. Táto domnienka padla, keď odborníci identifikovali životné prostredie Ardipiteka, zvieratá a rastliny v jeho okolí. Už v lesnom prostredí chodil vzpriamene po zemi. Nemal síce veľký mozog, ale mal viacero ľudských črt. Medzi iným ľudskú panvu prispôsobenú vzpriamenej chôdzi. Nebehal zhrbený po štyroch opierajúc sa o hánky predných končatín ako súčasný ľudoopi. I keď bol zároveň aj dobrým lezcom a dokázal palcom na nohe uchopiť konáre.

Ľudsky sformovaný je aj chrup. Samcom súčasných veľkých opíc hrozivo trčia očné zuby, ktoré ceria pri súbojoch. Patrí to k ich celkovo výraznému pohlavnému dimorfizmu – veľkému rozdielu medzi samcami a samicami. Taká fyziognómia sa spája, ako vieme, so silným pudovým životom, agresivitou a promiskuitným spôsobom života v tlupách, pri ktorom samci bojujú o samice. Ardipitekov očný zub trčí len o málo viac než u človeka a aj rozdiely medzi pohlaviami boli malé, ako u človeka. To svedčí o miernej povahe a spôsobe života. Inak povedané: našim predkom nie je surový ľudoop, ktorý by sa bol zušľachtil. Ale ľudoopi sú našimi potomkami, ktorí zdivočeli. Ardipitekovia pravdepodobne tvorili

spoločenstvá, kde sa navzájom podporovali, spolupracovali a žili monogamne v trvalých, vzájomne si verných zväzkoch. Savanovú hypotézu nahradila nová hypotéza o vzpriamení: Ardi potreboval voľné ruky, aby nosil potravu svojej vernej manželke. Kresťanský misionár, ktorý by sa časostrojom presunul do pliocénu, by mohol Ardiho a jeho rodinu pokojne pokrstiť. Vedľa nich by však našiel surovších príbuzných, ktorí nedávno opustili Ardiho komunitu a začali žiť nemravným sexuálnym a agresívnym spôsobom života. To boli predkovia súčasných goríl a šimpanzov.

Paleoantropológia sa začala pred 155 rokmi objavom neandertáľca. Odvtedy sú jej dejiny dejinami stále sa opakujúceho rovnakého omylu. Predstavuje si, že človeka stvoril boj o pozemské prežité a preto vyšiel spomedzi zverských surovcov, ktorí predstavujú jeho minulosť. Poňatie o tom, aká nedávna má byť táto minulosť, sa dramaticky mení. Poslední neandertáľci vyhynuli len asi pred 28.000 rokmi. Mali o niečo drsnejšie rysy než súčasní (kromaňonskí) ľudia: robustnú kosť, silné paže a nadočnicový val. Okamžite po jeho objave sa do neandertáľca premietli fantázie o našom surovom predkovi. V múzeách stál zhrbený a zarastený, brutálny zabijak s kyjakom v ruke. Podľa toho sme ešte nedávno boli veľkými divochmi. Až neskôr sa ukázalo, že neandertálec nie je našim predkom. Dávno pred ním žil človek heidelberský, ktorý je našim predkom, a časť heidelberských ľudí sa vyvíjala hrubším smerom k neandertáľcom. Navyše ani neandertálec vôbec nebol tým surovcom. Žil sociálne, staral sa o svojich chorých, kládol kvetiny do hrobov svojim zosnulým. Jeho opičí vzhľad aj povaha sa prehánali. Dnes je odborníkom zrejmé, že niekdajší obraz neandertáľca bol čisto projekciou kultúrneho prostredia epochy svetových vojen a západného imperializmu. Pseudovedecké teórie o pôvode človeka a zdedených inštinktoch pomáhali ospravedlňovať politicky hlásané právo silnejšieho ovládnuť iné národy, trhy a územia. No riaditelia múzeí sa ešte aj dnes sťažujú, že pravdivá rekonštrukcia neandertáľcov už nefascinuje a nepriťahuje toľko návštevníkov.

Tá istá myšlienková chyba sa niekoľkokrát opakovala, pričom predpokladaný bezbožný predok človeka sa posúval stále viac do minulosti. Medzi australopitekmi tiež rozoznávame dve vetvy: *robustnú* (hrubú, pozemskejšiu) a *gracilnu* (krehkú, človeku podobnejšiu). No krehké formy nenasledujú po hrubých, ako by sa dalo čakať pri predstave vývoja zdola nahor, ale naopak. Robustní australopitekovia sa vyvinuli z gracilných pred asi dvoma miliónmi rokov. Nie zušľachtením, ale zhrubnutím.

Ardipithecus nám teraz vyrozprával rovnaký príbeh o rozchode človeka s ľudoopmi pred vyše 6-timi miliónmi rokov a definitívne osvetlil ich vzájomný vzťah. Skôr než by sa človek bol vyvinul z opíc hominizáciou, vyvinuli sa veľké opice z človeku podobnej formy po ceste, ktorá by sa dala nazvať *gorilizáciou*: na hladkej lebke sa dvíha kostený hrebeň, papuľa začína prevládať nad mozgovňou, chrbtica sa kriví a tvor padá späť na štyri.

Objav Ardipiteka je sám osebe senzáciou, ale ja tu chcem teraz poukázať na čosi ďaleko závažnejšie, čo by nám všetkým malo začať robiť starosti. Na spôsob, akým sa robí veda. Vedci z vychytených univerzít ako vždy zožnú vavríny a Nobelove ceny za najnovšie, prevratné objavy. No ako je možné, že niektorí z nás vedeli o týchto „nečakaných“ poznatkoch už dávno? Práve pre tento názor o pôvode človeka a ďalšie názory som musel opustiť Slovenskú akadémiu vied a Komenského univerzitu už pred 20-timi rokmi, v čase keď ešte len oprašovali štetcami Ardiho kosti a uvoľňovali ich z horniny Afarskej púšte. Ako to, že sa tieto objavy prezentujú ako celkom nové, bez jediného slova ospravedlnenia a zadosťučinenia voči tým, ktorí boli pre tie isté myšlienky predtým vyhnaní z vedeckej obce?

Boli to práve súčasní objavitelia, ktorí túto myšlienku odmietali, nedovolili mi publikovať ju v odborných časopisoch a donútili ma pretĺkať sa doslova na existenčnej hranici s podporou laikov, pre ktorých som prednášal a vydával časopis. V Sophii 16, 1997 som to vysvetľoval v liste čitateľke: „*Poslední, čo sa až takmer pred úplným vtelením ukázali ako nie súci byť nositeľmi duchovnosti, boli*

*ľudoopi. Keď sa im potom duchovná podstata vzdialila, upadli aj z toho vývojového stupňa, na ktorom už boli, a prepadli naspäť medzi zvieratá... Ľudoopice sú potomkami bytostí, ktoré sa v poslednej chvíli ukázali ako nie súce prijať iskru ducha a premeškali príležitosť stať sa ľuďmi“.*² V Sophii 19, 1998 tomu bol venovaný samostatný článok: „*To všetko nasvedčuje tomu, že človek sa nemohol vyvinúť z opičích predkov, naopak zdá sa, akoby sa opice boli vyvinuli z predkov podobných človeku*“.³

Takýto názor tu bol už v čase, keď vykopali prvého neandertáľca, ale bol menšinový, zaznávaný. Na sklonku 19. storočia ho v súvislosti s tradičnými duchovnými náukami na jednej strane a s Haeckelovým objavom biogenetického zákona na druhej strane znova oživil zakladateľ antropozofie, Rudolf Steiner: „*Tieto tvory sa vyvíjali ďalej, ale po zostupnej línii, a z nich vzniká opičie pokolenie. Nesmieme preto hovoriť, že človek pochádza z opice*...“.⁴ Steiner redigoval a vydával Goetheho spisy v Goetheho archíve vo Weimare. On a niektorí filozofickí antropológovia (Arnold Gehlen) a goetheanskí biológovia (Wolfgang Schad) rozpracovávali ďalej myšlienky, ktoré boli tušením prírodovedca-básnika.^{5, 6, 7}

Goethe pri pozorovaní metamorfózy rastlín dospel k pojmu prarastliny, nie v zmysle evolučného predchodcu rastlín, ale duchovného pravzoru, z ktorého sa dajú myšlienkovo dôsledne odvodiť všetky druhy rastlín pomocou metamorfóz. Pri hľadaní prazvierat'a sa Goethe priblížil k tušeniu podstaty človeka. Harmonický stred, z ktorého sa dajú v duchu odvodiť všetky formy zvierat – to je človek. Napríklad človek jediný má harmonicky rovnomerne utváraný chrup. Z ľudskeho chrupu sa dajú odvodiť všetky typy chrupu cicavcov: chrup hlodavcov s dlhými rezákmi, chrup dravcov s desivými trhákami aj chrup prežúvavcov s výraznými stoličkami a zaniknutými trhákami. Tak sa to v evolúcii skutočne aj odohralo – harmonický chrup sa špecializoval na rôzne spôsoby života. Opačný vývoj nie je: zaniknuté zuby sa už neobjavia a špecializované zuby sa selekciou nestanú znova všeobecnými.

To isté platí pre ľudskú ruku. Len človek má prapôvodnú, nešpecializovanú ruku. Z nej sa dajú odvodiť končatiny všetkých štvornožcov: rybia plutva, vtáčie krídlo, konské kopyto. Tak sa to aj skutočne v evolúcii odohralo a opakuje sa to pri vývoji zvieracích zárodkov: päťprstá dľaň sa extrémnym predĺžením prostredníka mení na krídlo, splynutím troch stredných prstov na kopyto a podobne. Len človek si ponechal pôvodnú, päťprstú ruku, ktorá sa nehodí na nič špeciálne, ale s pomocou nástrojov dokáže všetko, čo ostatné zvieratá dohromady. Ľudská ruka je staršia a pôvodnejšia než všetky ostatné končatiny stavovcov, ktoré sa z nej vyvinuli.

Ľudská hlava je podobne prapôvodná medzi opičiami. Videli ste niekedy sedemmesačný plod alebo novorodeňa šimpanza? Vyzerá ako človek. Má vysoké, klenuté čelo a guľatú lebku; rovnú tvár bez prečnievajúcej papule; nie je chlpatý, ale vlasy má len na hlave ako človek. Je to morálne drásajúci pohľad, keď tento malý človečik s inteligentne zadumaným pohľadom začne zarastať, na lebke sa mu dvíha kostený hrebeň, vystupujú nadočnicové valy, papuľa sa zväčšuje a vyrazia z nej vražedné trháky. Ak platí Haeckelov zákon, že vývoj jednotlivca je opakovaním vývoja druhu, tak sa nám pred očami opakuje príbeh človeka upadajúceho na opicu. Mysliaca forma sa mení na ovládanú pudmi a spolu s ňou upadajú aj psychické schopnosti. Mladé opice sú ešte schopné uvedomiť si samé seba - dospelé už o sebe nevedia. Ako to vieme? Keď sa v džungli v období dažďov urobia mláky, namaľujte šimpanzom na čelo červenou farbou značku. Opice sa budú dívať do zrkadla na vodnej hladine. Tie mladšie si siahnu rukou na čelo, lebo si uvedomujú, že ten obraz vo vode sú oni samé. Dospelé už nechápu, koho vidia. Opice mali kedysi ducha, ako ľudia, ale stratili ho.

Postavenie človeka v evolúcii sa tak javí paradoxne dvojako. Na jednej strane sa človek objavuje fyzicky až ako posledný, po všetkých zvieratách. Na druhej strane akoby práve on najlepšie stelesňoval duchovný pravzor, ktorý predchádzal všetkým zvieratám. Vývoj prírody totiž obsahuje dva protichodné pohyby: jeden je vzostupný a týka sa hmotných foriem, ktoré sa dvíhajú od jednoduchých ku komplexnejším. Druhý je zostupný a týka sa duchovných pravzorov, ktoré zostupujú do hmoty

a organizujú ju. Darwinisti vidia ten prvý pohyb, čiže polovicu pravdy, a ten druhý nechápu, ani keď ho majú pred očami. Jeden z posledných významných inovátorov paleontológie Stephen Jay Gould už aj opísal evolúciu človeka ako príbeh tvora, ktorý si stále zachováva mladistvé, pôvodné, všestranné črty (to sa odborne nazýva *neoténia* alebo *pedomorfóza*).⁸ Nedáva mu však zmysel, akou náhodou mohol prísť práve človek k takému výnimočnému postaveniu, ktoré pripomína biblické učenie o korune tvorstva.

Človek sa vyznačuje všestrannosťou a určitou nevyhranenosťou foriem. Je potenciálne schopný vývoja všetkými smermi, ale žiadnym z nich sa nevydá a ponecháva si všetky tieto možnosti zhmotnenia v duši. Práve tak sa prejavuje duch a je to vlastne definícia princípu Slnka, ktoré v odvekej múdrosti symbolizuje ducha. Všetok život má jednu DNK a to dokazuje kontinuitu fyzického života v celom rodostrome od prvokov až po primátov. Uprostred tohto vývoja však vždy existovala jedna hlavná, slnečná vetva vývoja, ktorá bola nositeľom ducha. Aj strom života, ako každý strom, má svoj centrálny puk, kde si zachováva nediferencované pletivo a odtiaľ sa vyvíja stále vyššie a vyššie, kým bočné vetvy prinášajú kvety, plody a semená, v ktorých ukončujú svoj rast.

Dvadsať rokov prednášam v Škole angelológie takýto obraz o evolúcii. Človek sa z hmotného hľadiska javí ako posledný výtvor prírody, ale z duchovného hľadiska je jej prvorodený a jediný, od začiatku zamýšľaný syn. Prapôvodný človek je duch, ktorý v sebe obsahuje harmonicky rovnomerne všetky duševné princípy (celý zverokruh). Zostupom tohto duchovného pračloveka do hmoty sa začína evolúcia. Jednotlivé živé formy a orgánové sústavy sa utvárajú v poradí znamení zverokruhu. Zvieratá vznikli z človeka tým, že sa celkom oddali tvorivému impulzu v čase pôsobenia niektorého z archetypov (znamení) a extrémne vyvinuli tú či onú orgánovú sústavu. Špecializovali sa a zhmotnili skôr než človek, ktorý si zachovával zdržanlivú rovnováhu. Každé zviera vzniklo z človeka prepadnutím niektorému duševnému pudu, ktorému človek odolal, a predstavuje fyzické stelesnenie tohto pudu.

Človek má v sebe duševne celý zverokruh, všetky vlastnosti, ktoré sú vonku v prírode rozložené v jednotlivých zvieratách. Cholerická dravosť šeliem, sangvinická pohyblivosť vtáctva aj flegmatické vegetovanie dobytky (symbolizované pevnými znameniami Leva, Orla a Býka) sú v človeku. Ale sú v ňom len duševne a sú v rovnováhe. Nevyliali sa do jednostrannej telesnej stavby dravca, vtáka alebo tura a vďaka tomu si človek zachoval slobodu, na rozdiel od zvierat, ktoré musia poslúchať svoje orgány.

Osou evolúcie bola od počiatku slnečná línia, ktorá nemohla vyhynúť, lebo si zachováva plastickú tvárnosť a spojenie s tvorivými silami Ducha. Nikdy nezostúpila príliš do hmoty. Skrze ňu napredoval vždy ďalší, vyšší vývoj, lebo prijímala pravzory prejavujúce sa ako makroevolúcia. Z tejto hlavnej vetvy sa nepretržite oddeľovali bočné vetvy, ktoré oťažievali a hrubli. Príliš sa špecializovali a spozemšťeli, stratili tvárnosť, schopnosť nechať sa ďalej formovať duchovnými impulzmi a vyvíjať. Skameneli v dokonalom prispôbení a potom buď vyhynuli kvôli zmene prostredia alebo existujú stovky miliónov rokov bez akejkoľvek zmeny dodnes.

Práve preto, že slnečná línia bola taká preduchovnená, krehká a plastická, je takmer neviditeľná vo fosílnom zázname. Nachádzame predovšetkým bočné vetvy, u ktorých skostnatelo to, čo u centrálnej línie malo len podobu mäkkých tkanív. Nachádzame preto rad vyhynutých, dokonale ukončených foriem, medzi ktorými chýbajú medzičlánky. Medzičlánky museli existovať, ale ďalší stupeň sa pritom nikdy nevyvíjal z predchádzajúceho, lebo ten stuhol v špecializácii a nebol viac schopný zmeny. Ďalší vývoj sa odvinul vždy od detských foriem predchádzajúceho stupňa – malých, mäkkých a nevyhranene všeobecných.

To sú ony dva protichodne tvoriace pohyby v evolúcii. Jeden neustále omladzujúci, akoby vracajúci k prapočiatkom a všestrannosti, skrze ktorý duch neustále napreduje. A druhý spôsobujúci dospievanie, starnutie, špecializáciu, vyhraňovanie. Prvý by sa dal nazvať *caelomorfny* (znebešťujúci) a druhý *teramorfny* (spozemšťujúci). Darwin objavil ten druhý: mikroevolúciu, ktorá umožňuje prežitie

špecializáciou na dané prostredie. Z krátkodobého hľadiska znamená vždy úspech, z dlhodobého vyhynutie.

Sú to zákonitosti vývoja, ktoré platia všeobecne, pre prírodu aj kultúru. Aj medzi národmi vystúpi vždy jeden, ktorý vyvinie prednostne niektorú schopnosť, a stane sa nositeľom celej kultúrnej epochy. Vybuduje úspešnú civilizáciu a práve preto stráca schopnosť byť nositeľom ďalšieho, nového duchovného impulzu nasledujúcej epochy. Mladšie, otvorenejšie národy sú vyvolené miesto neho byť nositeľmi budúcnosti. Tým dochádza k striedaniu kultúrnych epôch. Kde sú dnes starí Egyptania alebo Gréci, ktorí boli kedysi avantgardou ľudskej kultúry?

A kto sú nositelia teramorfného a caelomorfného prúdu v súčasnosti? Ak máme ukázať na niekoho v rámci Indoeurópskej rasy, tak sú to Američania a Slovania. Indoeurópania, ktorí sa vydali z pravlasti smerom na Západ, vstúpili do teramorfného prúdu, pod vplyvom ktorého západné národy akoby rýchlejšie dospievali a starli. Rozvinuli vyhranenejšiu individualitu, techniku a úspešnosť. Tie národy, čo zostali na Východe, si uchovali väčšie spojenie s caelomorfným prúdom, zostali mladšie, menej vyspelejšie, ale otvorené novému vývoju. Omladzujúce sily totiž prichádzajú z Východu a na Západe vyžarujú zo zeme sily, ktoré nás robia staršími.⁹

Američan chce byť jednička v nejakej špeciálnej oblasti a siaha po pozemskom úspechu za cenu zakrnenia ostatných rozmerov osobnosti. Slovan ho nepredčí v jednostrannostiach, ale má všestrannejšiu dušu a zbožnosť, ktorá ho citovo stále spája s prapôvodom. Američania sa spojili so silami zeme a sú mocní, zato Slovanov miluje nebo. Literatúra science-fiction slúži ako Rorschachov test, ktorý odhaľuje podvedomie oboch kultúr. Ak o mimozemšťanoch nevieme vôbec nič, tak akí asi sú? Keď Američan zavrie oči, vidí Marťanov – technicky po zuby vyzbrojenú rasu, ktorá nás prišla zotročiť a zabráť našu Zem. Vidí samých degenerovaných mutantov, ktorým sa vyvinuli ultrašpecializované telesné orgány zvyhodňujúce prežitie a tvoria barbarskú spoločnosť na troskách bývalej civilizácie. Keď Slovan zavrie oči, vidí ušľachtilú ľudskú praformu – zdá sa mu, že civilizácia na morálne vyššom stupni vývoja niekde bdie a čaká, až nám budú môcť podať bratskú ruku.

Obe kultúry vidia svoju vlastnú budúcnosť. Jedna smeruje do slepej vetvy, fascinovaná drtivou fyzickou silou. Druhá sa pripravuje byť nositeľkou ďalšieho kultúrneho stupňa vo vývoji ľudstva. Uložené hlboko v podvedomí u jednej je sebeckosť a u druhej tušenie obete, ktorú má priniesť. Amerikanizácia je kultúrny ekvivalent gorilizácie, dinosaurizácie v prírode.

Darwinizmus je odzrkadlenie anglo-amerických pomerov zameraných na konkurenčný boj. Vidí v prírode len svoju vlastnú povahu. Kým z Ruska vyšli celkom opačné koncepcie o spolupráci a láske ako hnacej sile evolúcie, ktoré sú – ako už vieme – prinajmenšom rovnako pravdivé. Ak vyšli zo Západu, tak vyšli od žien a nie od mužov. Z oboch pohlaví je totiž žena gráciálny a muž robustný typ. Mužská telesná stavba sleduje všetky znaky spozemštenia o stupeň ďalej než žena, ktorá si uchováva juvenilnejšiu a receptívnejšiu fyziognómiu. Muž je zato silnejší a úspešnejší pozemsky, ale žena si zachováva jemnejšie, intuitívnejšie spojenie s všehomírom.

Akože teda veda „objavuje“ a robí novoty z vecí, ktoré sme dávno vedeli? Koľko ďalších pravdivých myšlienok vedci práve teraz potlačujú, aby za ne o pätnásť-dvadsať rokov sami zožali vavríny a slávu? Kde je chyba? Ak môže sofiológia predpovedať zásadné objavy vopred, tak je to vďaka tomu, že je celistvá. Sofiológ s nadhľadom integruje empirický, racionálny aj intuitívny rozmer. Mainstreamoví špecialisti sa zaoberajú každý jedným kameňom mozaiky, no nevidia celkový obraz. Môžu byť skvelí empirici, ale bývajú zlí filozofi a myslitelia. Z múdrosti o celku môžem správne myslieť spolu s prírodou, dívať sa na svet očami jej tvorivých inteligencií – a tušiť, predpovedať podobu Ardipiteka. Paleontológovia musia fyzicky vykopáť jeho kosť a byť prekvapení, že sa ich myslenie rozchádza so skutočnosťou. Ďalej budú však robiť tie isté myšlienkové chyby. Ardipitekus pritom nie je jediný prípad, ale začína ich byť celý rad. V decembri 2006 sa na obálke časopisu *Nature* objavila

lietajúca veвериčka, *Volaticotherium antiquum*. Splnilo sa tým, čo som vysvetľoval roky predtým: cicavce plachtili vzduchom oveľa dávnejšie, už spolu s jurskými pravtákmi a nie až v treťohorách, ako sa myslelo.

Ak rozložíme na stôl lebky fosílnych hominidov, máme pred sebou fakty. Ale zoradiť ich a pospájať do vývojového stromu je už úkon ľudského myslenia. Paleoantropológovia tu medzi empirické fakty neustále vkladajú chybné myšlienky, ktoré sa im tam premietajú len z ich vlastného osobného podvedomia. A nie sú si toho vedomí, pretože im chýba sebazpoznanie a absentuje duchovná práca na sebe samom. Zdokonaľujú až do nepredstaviteľna prístroje, ale najdôležitejší nástroj bádania – vlastnú myseľ – nezdokonaľujú, lebo si pripadajú už dokonalí. Exaktné fakty sa vo vede miešajú s osobným podvedomím bádateľov, pričom tí si vôbec neuvedomujú, že sú v niečom jednostranne vyšinutí, pretože veľké archetypy ľudskej psychológie a svetového tvorenia nepoznajú v ich úplnosti a čistote, či lepšie povedané nepoznajú vôbec.

Sofiológia nie je čudácka pveda, ale nevyhnutný imperatív každého vedeckého bádania! Každá analýza musí byť vyvážená syntézou. Svoj zmysel dostávajú jednotlivosti len od celku a celok sa preveruje jednotlivosťami. Syntetické myslenie by nás samo osebe nevyhnutne priviedlo k duchovnosti, kým jednostranný dôraz na analytické myšlienkové postupy nás strhol do materializmu. Ak chceme zostať na snežnom čele života ukazujúcim do budúcnosti, musíme oba princípy udržiavať v rovnováhe.

To je významný podnet aj pre pedagogiku: nesnívať o tom, že deti budú vynikať v nejakej špeciálnej schopnosti už od kolísky. Malí géniovia sa v neskoršom veku potkávajú a narážajú. Znebešujúca línia sa od vzniku života vyznačuje akoby zadržaním vo fáze všestrannosti, predĺženým dozrievaním a oddaľovaním okamihu špecializácie na neskorší čas. Spozemšťujúca línia sa vyznačuje krátkym detstvom, rýchlou špecializáciou a osamostatnením mláďat, ale aj stratou slobody. Ak si vyberieme tú prvú, budú z našich detí zdravší, zodpovednejší a tvorivejší ľudia, budú viac ľuďmi.

¹ *Jenny Kolber: Apes descended from Humans – NOT the other way around.*

<http://www.articlesafari.com/2011/05/apes-descended-from-humans/>

² *Emil Pálaš: Odpoveď na list čitateľky. Sophia 16, 1997, str. 5.*

³ *Jan Dostal: Anthropolosofie a darwinizmus. Sophia 19, 1998, str. 26.*

⁴ *Rudolf Steiner: Menschheitsentwicklung und Christus-Erkenntnis. Rudolf Steiner Verlag, Dornach, 1981, s. 245.*

⁵ *Arnold Gehlen: Der Mensch, seine Natur und seine Stellung in der Welt. Junker&Dünnhaupt, Berlin, 1940.*

⁶ *Wolfgang Schad: Säugetiere und Mensch. Freies Geistesleben, Stuttgart, 1971.*

⁷ *Jos Verhulst: Der Erstgeborene. Mensch und höhere Tiere in der Evolution. Freies Geistesleben, Stuttgart, 1999.*

⁸ *Stephen Jay Gould: Ontogeny and Phylogeny. Belknap, Cambridge, 1977.*

⁹ *Stephen Jay Gould: The Mismeasure of man. Norton, New York, 1981.*